



YUSUF HAS HACİB'İN
ÖLÜMSÜZ ESERİNDEN ESİNLENEREK YAZILMIŞ TİYATRO GÖSTERİSİ

MUTLULUK

Hem mutlu • Hem bilge





YUSUF HAS HACİB



YUSUF HAS HACIB



ESENLER
BELEDİYESİ





M. Tefik GÖKSU
Belediye Başkanı

Kıymetli tiyatro severler;

Geçen yıl, Türk-İslam tarihinde ilk siyasetnameyi yazan Yusuf Has Hacib'in doğumunun 1000. yıldönümü vesilesiyle, 2016 - 2017 sezonunu bu seçkin Türk Bilgini'ne adadık. Yine bu vesileyle binlerce yıldan süzülen bilgeliği etüt etmek, bilgi ve erdeme yakınlığımızı artırmak için Has Hacib'in eseri olan Kutadgu Bilig'den okumalar yaptık.

Bununla niyetimiz; geçmişin zenginliklerine açılmak, özgün bir kaynaktan üzerimize ışıık düşürmek ve eseri, insanımızın özellikle gençlerimizin faydasına sunmaktı. Samimi çabamızı bütüne erdirmek için, bir yandan beste yarışması icra ettik diğer yandan bu eserden ilham alarak tiyatro oyunu sahneye koyduk.

Siyaseten hazine olan aynı zamanda mutluluk reçetesi sunan bu esin kaynağından derlenen oyunumuz ise tiyatro tarihimizde bir ilk oldu. 'Mutluluk' bin yıl ötesinden size geldi; siz de 'Mutluluk'a hoşgeldiniz! Perdeden süzülen bu hüzmelerin geçirdiğiniz vaktin güzelliğine eşlik etmesini umuyoruz.



GEÇMİŞ VE GELECEK ARASINDA BİR TİYATRO DURAĞI:

“KUTADGU BİLİĞ”

Tiyatro bütün zamanları kuşatan ve geçmiş yaşamlarla bağımızı canlı tutan bir sanattır. İhtiyacı vardır insanın tiyatroya, dünü merak ederiz çünkü, yarını anlamak isteriz.

Bütün sanat alanlarını tek bir disiplinde toplar tiyatro, bugün ve yarın için söz söyler, düşünceyi dayatır bize. Bu geçmiş zaman köprüsü önümüzde bir spotla aydınlanır ve yolculuğa çıkarır bizi. Peşinden gider ve biraz daha erişmiş olarak çıkarız her oyundan.

Kutadgu Bilig projesini ilk duyduğumda böyle bir yolculuğa çıkacağımı hemen sezmiştim. Esenler Belediyesi'nin yaptığı proje, kültür sanat alanı için soluk alma vesilesiydi. Heyecanla başladık çalışmaya, yüzyıllar önce yazılmış bir mesnevi'yi bugünün insanları ile buluşturmak iddialı bir iş elbette. Bu iddia sahne aksiyonu ve teknikleri ile buluşmalıydı.

Kutadgu Bilig eserini merkeze alan bir oyun yazdı tiyatromuzun usta isimlerinden Behruz Firuzmand, geriye Ferah Tiyatrosu'nun oyuncu kadrosu ile oyunu gerçekleştirmek işi kalıyordu. Yaklaşık dört aylık bir çalışma sonunda birazdan izleyeceğimiz oyun ortaya çıktı. Umarım çalışırken duyduğumuz heyecan ve keyfi sizlere iletebiliriz.

İyi seyirler dilerim efendim...

Hakan Güneri
Yönetmen



Jenerik

Esenler Belediyesi Adına Proje Sahibi:
M. Tefik Göksu

Proje Yönetmenleri:
Dr. Hasan Taşçı
Hüseyin Cerrahoğlu

Proje Koordinatörleri:
Erhan Akcan
Muhammed Emre Yapraklı

Yazan: Behruz Firuzmand
Yöneten: Hakan Güneri
Danışman: Prof. Dr. İbrahim Taş
Yönetmen Yardımcısı: Tolga Öz
Reji Asistanı: Merve Köse
Dekor - Kostüm: Akın Tezer Tunalı
Işık: Özkan Sezer - Uğur GÜL
Dans - Koreografi: Sercan Doğanterkin
Proje Sorumlusu: Muhammed Emre Yapraklı
Koordinatör: Nilüfer Göçer
Grafik Tasarım: Yusuf Güler

Oyuncular

- Behruz Firuzmand
- Hakan Güneri
- İbrahim Emin Ege
- Hale Üstün
- Fahri Bozbaş
- Merve Köse
- Ferit Hantal
- Faruk Alamehmet
- Caner Kaman
- Özhan Koca
- Özcan Kozan
- Hülya Kozan



YUSUF HAS HÂCİB KİMDİR?

Türk edebiyatının XI. yüzyılda kaleme alınmış en eski eserlerinden Kutadgu Bilig'in müellifidir. Kutadgu Bilig Türk yazı dilinin ilk siyasetnâmesidir.

KUTADGU BİLİĞ

Türk dilinin, edebiyatının ve kültür tarihinin en önemli kaynaklarından. Yusuf Has Hâcib hakkında bilinenler Kutadgu Bilig'e sonradan eklenmiş olan biri mensur, diğeri manzum iki mukaddimedede ve eserin bazı beyitlerinde yer alan bilgilerden ibarettir. Buna göre; şair Balasagun'da (Kuz-Ordu) soylu bir aile içinde dünyaya gelmiş; bilimi, erdemi, zühd ve takvâsı ile temayüz etmiş, eserini bir buçuk yılda Balasagun'da yazıp Kaşgar'da tamamlayarak (6645. beyit) 462 (1069-70) yılında Karahanlılar'ın Hakanı Süleyman Arslan Hakan oğlu Tavgaç Uluğ Buğra Han'a sunmuştur. Şairin kudretini takdir eden hakan kendisine 'görevlerin en incisi olan' (2484. beyit) 'Has Hâcib'lik makamını vermiştir. Eserdeki bazı beyitlerden hareketle (365-371. beyitler) müellifin doğum yılının 1019 dolaylarında olduğu tahmin edilmektedir. Yusuf Has Hâcib ile Kaşgarlı Mahmud'un aynı dönem ve çevrede yaşamış, eserlerinde aynı dili ve kültür malzemesini kullanmış olmakla beraber birbirlerini ve eserlerini tanımamış oldukları anlaşılmaktadır.

Kutadgu Bilig, insana her iki dünyada saadete ermek için takip edilecek yolu göstermek amacıyla kaleme alınmış bir eser olup iddia edildiği gibi mansıp sahiplerine ahlâk dersi veren kuru bir öğüt kitabı değil, insan hayatının anlamını tahlil ederek onun cemiyet ve dolayısıyla devlet içindeki görevlerini belirleyen bir hayat felsefesi sistemidir.





- ADAM** : Bir düş gördüm. Bir düş !
(*Tezgâhlardan homurdamalar...*)
- ADAM** : Bir düş gördüm. Bir düş !
- 1. ESNAF** : (*Uyku arasında yakınır.*)
Ne oluyor böyle sabah sabah!
- ADAM** : Duydun mu beni? Anladın mı? Bir düş gördüm
diyorum sana!
- 1. ESNAF** : (*Uyku.*)
Gördüysen gördün. Sabah sabah uykumuzun
içine niye ediyorsun!
- ADAM** : Ne meraksız adamsın. İnsan bir sorar. Ne
bileyim hayra yorar...
- 1. ESNAF** : Merak etmiyorum senin enayi rüyanı.
Uyumak istiyorum.
- ADAM** : Uyu aman bol bol uyu. Nerede kalmıştık?
(*Bağırmaya başlar ve koşar.*)
Bir düş gördüm. Bir düş!
"Doğan ölür, ondan eser olarak söz kalır.
Sözünü iyi söyle ölümsüz olursun."
Bir düş gördüm . Bir düş!
- 1. ESNAF** : (*Kendi kendine.*)
Sen böyle bağırdıkça uyumak ne mümkün!
- ADAM** : (*Koşturur.*)
Bir düş gördüm ey ahâli. Bir düş!
- KADIN** : Sen düş gördün. Yumurtaları taşımak da bize
düştü. Ay kollarım koptu taşımaktan.



- 1. ESNAF** : *(Kendi kendine.)*
Şimdi de karısı geldi.
- KADIN** : Sabah ola hayrola! Ah senin şu komşun var ya...
Daha gün doğmadan açtı gözünü.
- 1. ESNAF** : Gün doğmadı daha zaten. Size öyle geliyordur.
- KADIN** : Bırak latifeyi de dinle beni.
- 1. ESNAF** : Ah! Biraz uyusaydım keşke.
- KADIN** : Bizim herif bir düş görmüş.
- 1. ESNAF** : Orasını anladım. İzin verirsen biraz uyumak istiyorum.
- KADIN** : Sen de ammâ meraksızsın. İnsan bir merak eder ne görmüş diye.
- 1. ESNAF** : Niye merak edeyim? Onun hanımı değilim ki...
(1. Esnaf sırtını döner. Uzanır.)
- ADAM** : Bir düş gördüm. Bir düş! "Bak doğan ölür, ondan eser olarak söz kalır. Sözünü iyi söyle ölümsüz olursun." Uff söze bak söze! Hey ahâli ben bir düş gördüm!
- 2. ESNAF** : Bize bu sabah uyumak haram oldu.
- KADIN** : Yumurtaları tezgâha koyayım mı?
- ADAM** : Yumurtaların canı cehennem!
- 2. ESNAF** : *(Kızgınlıkla doğrulur.)*
O kadar da değil. İnsan satacağı malına sövmez.



- ADAM** : Mal da yalan, mülk de yalan. Size bir düş gördüm, diyorum.
- 2. ESNAF** : Hay senin düşüne de düşüne de! Anlat... Anlat da kurtul bari.
- KADIN** : Bugün bu pazar yerinde çok mühim olaylar olacak.
- 1. ESNAF** : Yaaa öyle mi? Vay vay vay... Kim bilir neler olacak? Allasen aklını mı kaçırdın? Pazar yerinde mühim ne olabilir? Biz malımızı koyarız ortaya, buranın insanı da gelir, verir birkaç para doldurur çıkınını, basar gider. Evli evine, köylü köyüne...
- ADAM** : Haklısın, ama benim düşüm böyle olmayacak diyor.
- 1. ESNAF** : Ne diyor senin düşün? Başımıza altın mı yağacak?
- ADAM** : Altın yağsa, gümüş yağsa ne olur. Mal da yalan, mülk de yalan...
- 1. ESNAF** : Esnaf böyle konuşmaz!
- ADAM** : Konuşur, konuşur... Dinleyin hele. Dinleyin beni. Düşümde gördüm. Bugün buraya bir bilge gelecek.
- 1. ESNAF** : Ay bu muydu gördüğün düş?
- 2. ESNAF** : Peki, ne olacak bilge gelince? Bizden bol bol mal alacak, bizim de cebimiz üç-beş para mı görecek?
- ADAM** : Üç-beş mal alsa ne olur ki?

- 1. ESNAF** : Komşum lafını bil de konuş. Esnafız biz. Şurada üç-beş mal satarız. Akşam olur bir çorba içeriz. Karnımız doyar. Koyar kafayı tok karnına uyuruz.
- ADAM** : Üç-beş mal sat. Çorbanı iç uyu.
(Başını gösterir.)
Peki, buramızı nasıl doyuracağız?
- 2. ESNAF** : Sen iyice şaşırmışın.
(Başını ve karnını göstererek.)
İnsan orayı değil burayı doyurur. Burası da tüm gövdemizi...
- ADAM** : Hep ye iç yat. Ye iç yat... Ben ondan bahsetmiyorum a efendi. Burayı doyuracak bilgi gerek bize. Burayı dolduracak bilgi.
- 1. ESNAF** : Hadi babam git işine. Benim bilgim bana yeter. Haydi, herkes işine! Birazdan insanlar sükün eder. Hanım hanım senin herif aklını kaçırmış bari sen mallara sahip çık.
- KADIN** : Benim herif aklını mı kaçırmış. Ağzından yel alsın. Ona bir şey olursa ben ne ederim kadın başıma. Aç kalırım aç. Heeey herif ne yapıyorsun orada?
- ADAM** : Sen işine bak. Ben burada bekliyorum.
- 1. ESNAF** : Kimi bekliyorsun?
- ADAM** : Bilge Yusuf'u.
- 1. ESNAF** : Bir de adı var ha!
- ADAM** : Adsız bilge olur mu? Adsız insan bile olmaz. Birazdan bilge gelir. Onu bütün bu pazar yerinin namına ben karşılayacağım. Allah'tan bu işler sizin gibi câhillere kalmamış.

- KADIN** : Haaadiii, yumurtalarım var. Gel bakalım gel...
- 1. ESNAF** : Çarığın hası burada! Derinin hasından yapılmış bu çarıklar...
- 2. ESNAF** : Kumaşlarım var... İpek kumaştır bunlar...
(*Giderek sesler birbirine karışır.*)
- ADAM** : Susun! Ne bağırıp duruyorsunuz. Birazdan bilge gelecek. Sizin gürültünüzden adam kaçıp gider vallahi.
- 1. ESNAF** : Ne yapacağız yani senin bilgen gelecek diye hepimiz sus pus oturacak mıyız?
- ADAM** : Bugün gürültü yok. Şamata hiç yok.
(*İki esnaf ve kadın.*)
- KORO** : Haydaaa...
- ADAM** : Bağırıp yakınmayın bana. Hanım sen de kapa çeneni.
- 1. ESNAF** : Kafamın almadığı bir durum var.
- 2. ESNAF** : Nedir o?
- 1. ESNAF** : Buraya önemli bir kişi gelecekse pazar yeri adına karşılama işini bu yumurtacı niye yapıyor?
Heeey yumurtacı sen kimden aldın bu yetkiyi?
- ADAM** : Kendimden aldım.
- 2. ESNAF** : Burada kumaşçı ve çarıkcı dururken yumurtacı mı çarşı adına adam karşılayacak?

- ADAM** : Ne yapacaksın? Yumurtacı çulsuz, ama sizin gibi câhil değil. ...
- 1. ve 2 ESNAF** : Neee biz mi câhiliz?
- ADAM** : Evet câhilsiniz. Mesela, siz bilge nedir? Kimdir? Bilir misiniz?
- 1. ESNAF** : Tabii biliriz. Sen bizi ne zannettin?
- ADAM** : De bakalım o zaman bilge kimdir? Nedir? Necidir?
- 1. ESNAF** : Bilge... Bilge... Bilge şeydir...
- ADAM** : Nedir?
- 1. ESNAF** : Aman canım bunu herkes bilir.
- ADAM** : Kim bilebilir mesela?
- 1. ESNAF** : Aha bu komşu iyi bilir mesela.
- ADAM** : Sen bilir misin mesela?
- 2. ESNAF** : Ben bilirim de... Girmem böyle meselelere. Şimdi bir tarif yapsam senin hoşuna gitmez. Yenge de bana eğri bakar.
- ADAM** : Ammâ da büyüttün işi ha.
- 2. ESNAF** : Öyle herkes kendi kafasına göre bir tarif yaparsa acep ne olur bu Karahanlılar'ın hâli? Efendim biz Karahanlılar...



- 1. ve 2 ESNAF** : Neee biz mi câhiliz?
- ADAM** : Evet câhilsiniz. Mesela, siz bilge nedir? Kimdir? Bilir misiniz?
- 1. ESNAF** : Tabii biliriz. Sen bizi ne zannettin?
- ADAM** : De bakalım o zaman bilge kimdir? Nedir? Necedir?
- 1. ESNAF** : Bilge... Bilge... Bilge şeydir...
- ADAM** : Nedir?
- 1. ESNAF** : Aman canım bunu herkes bilir.
- ADAM** : Kim bilebilir mesela?
- 1. ESNAF** : Aha bu komşu iyi bilir mesela.
- ADAM** : Sen bilir misin mesela?
- 2. ESNAF** : Ben bilirim de... Girmem böyle meselelere. Şimdi bir tarif yapsam senin hoşuna gitmez. Yenge de bana eğri bakar.
- ADAM** : Ammâ da büyüttün işi ha.
- 2. ESNAF** : Öyle herkes kendi kafasına göre bir tarif yaparsa acep ne olur bu Karahanlılar'ın hâli? Efendim biz Karahanlılar...
- ADAM** : Dolandırma lafı. Bilge kime derler de bakalım hele?
- 2. ESNAF** : Bilgenin çok tarifi var.
- ADAM** : Birini söyle, elini öpeceğim senin

- 2. ESNAF** : Olur mu canım. Sen kaç yaşında adamsın benim ne diye elimi öpesin?
- ADAM** : Ver şu elini...
- 2. ESNAF** : Bırak elimi. Elimden ne istersin?
- ADAM** : De o zaman bilge kimdir? Necidir?
(*Sessizlik.*)
Yaaa siz daha bilgenin ne olduğunu bilmiyorsunuz.
- 1. ESNAF** : Biz biliyoruz, ama sen söyle bakalım neymiş bu bilge?
- ADAM** : Bilge akıllı ve bilgili insan demektir
- 1. ve 2. ESNAF** : Vaaay!
- ADAM** : Ne oldu? Neye şaştınız?
- 1. ESNAF** : Yalnız benim anlayamadığım bir şey var. Bilgili ve akıllı oluyor da ne yapıyor?
Yani bizden farkı ne oluyor?
- ADAM** : Sen aklına ne gelirse yapıyorsun. Bilge öyle değil, her yaptığını ince ince düşünüyor.
Yani rastgele davranmıyor.
- 1. ESNAF** : Ohooo bir şey yapacaksın, otur kırk saat düşün.
Deli olur insan. Aklını kaçırır.
- 2 ESNAF** : Kusura bakma kardaşlık. Bizim bir avuç aklımız var.
Onu düşün, bunu düşün derken hiçbir şey yapamaz oluruz.

- ADAM** : Benim düşüme giren bilge ise diyordu ki: "Bir düşün öyle yap. Dünya öyle daha güzel olur." *(Adam, bilgelyi beklediği yere yönelir.)*
- 1. ESNAF** : Yenge affedersin, senin herifin dün gece uyurken bir tarafı açıktaki mı kalmıştı?
- KADIN** : Ben ne bilirim ayol. Yorgunluktan başımı koydum mu uyurum şıp diye.
- 1. ESNAF** : Ben de öyle.
- 2. ESNAF** : Ben de öyle. *(3. Esnaf girer.)*
- 3. ESNAF** : Sabah ola hayrola.
- 1. ESNAF** : Hoş geldin kardaşlık.
- 3. ESNAF** : Pazar yerinin hâline bak. Herkes lak lak hâlinde... Ey pazar esnafı! Birazdan bu Karahan ahâlisi düşer yollara. Gelir alışverişe bir de bakar ki pazar yerinde yellere esiyor.
- 1. ESNAF** : Bizde durumlar sağlam. Yumurtacı ortalığı birbirine kattı. Bak şimdi döner seni de sıkıştırır. Haberin olsun.
- 3. ESNAF** : Hepinize hayırlı sabahlar olsun. Sizin bal sohbetiniz de sizin olsun.
Esnaf önce malını mülkünü hazır edecek. Edecek ki gelen müşteriye mahcup olmasın. Öyle değil mi?

- 2. ESNAF** : Bizce de öyle, ama gel gör ki...
- 3. ESNAF** : O zaman çeneyi bırakın işimize bakalım. Bir at koşumları yapmışım. Gelen alacak, giden kapacak...
- 1. ESNAF** : Sen hazırla bakalım mallarını. Bir tane mal sat kıracağım şu dişimi.
Yumurtacı pazarnın bereketinin içine etti.
- 2. ESNAF** : Nedir senin yumurtacı ile sabah sabah alıp veremediğin?
- 1. ESNAF** : Sabah beri sinir etti beni. Yok, bir düş görmüş. Güya buraya bir bilge gelecekti.
Bize çok kutlu sözler söyleyecekti. Kardeşlik benim aklım bana yeter.
Başkasının aklına hiç ihtiyacım yok.
- 3. ESNAF** : Vay yumurtacı vay... O kıt aklına bakmaz bir de böyle düşler görür ha!
- 1. ESNAF** : Ne olur gel yap bir oyun da şu yumurtacının fiyakasını bir bozalım.
- 2. ESNAF** : İş-güç var, ama bu yumurtacının da ağzının payını vermek lazım.
- 2. ESNAF** : Ne yapmayı düşünüyorsun?
- 3. ESNAF** : Bu yumurtacı orada ne yapar öyle?
- 1. ESNAF** : Bilge Yusuf'u bekler.
- 3. ESNAF** : Ben şimdi arkadan dolanıp geleceğim. Sen ver şu tezgâh örtünü. Siz yumurtacıyı oyalayın bakın ben ona ne işler edeceğim. Onu tongaya düşürürsem sizden de karşılığını beklerim.



1. ESNAF : Sen onu bozum et. Dile bizden ne dilersen?
*(İki esnaf eski bir şarkıyı söyleyerek Adam'a yaklaşır. 3. Esnaf tezgâhların arkasından yavaşça dolanır.
İki esnaf Adam'ı lafa tutarken 3. Esnaf arkada kılıktan kılığa girer.)*
Seher vakti gördüm, gözümün bilgesini

2. ESNAF : *(Şarkı söyler.)*
Dedim bilge misin?
Söyledi yok yok
(İki esnaf birlikte söyler.)
Gözleri ateş yeri
Kollan kınalı
Dedim Çolpan mısın?
Söyledi yok yok

ADAM : Ne oldu size böyle? Esnafıktan yüreğiniz sıkıldı, kendinizi ozan olmaya mı verdiniz?

1. ESNAF : Biz aslında düşündük. Düşündük değil mi komşum?

2. ESNAF : Evet! Hem düşündük hem taşındık. Dedik ki... Ne dedik?

1. ESNAF : Dedik madem gelecek bir bilge. Bize kutlu sözler söyleyecek.

2. ESNAF : Hem mal da yalan, mülk de yalan...

ADAM : Amaaan benim laflarımı bana satıyorlar.

2. ESNAF : İş-güç var, ama bu yumurtacının da ağzının payını vermek lazım.



- 1. ESNAF** : Bozma hevesimizi. Geldik senin yanına.
- 2. ESNAF** : Birazdan bilge gelecek. Onun kutlu sözlerini ilk biz duyalım dedik.
- 1. ESNAF** : İşte kutlu bilgemiz de göründü.
- ADAM** : Siz onu nereden tanıyacaksınız câhiller. Onu düşünde gören benim.
- 1. ESNAF** : *(Kendini yere atar.)*
Selam sana Yüce Bilge.
- 2. ESNAF** : *(Kendini yere atar.)*
Selam sana Yüce Bilge. Donat biz zavallı kullarını kutlu bilginle..
(Ortaya siyahlara bürünmüş, yüzü görünmeyen, boyu insan boyundan uzun biri girer.)
- 3. ESNAF** : *(Siyah giysiler içinden garip bir sesle konuşur.)*
Eeey pazarın kutlu insanları demek beni tanıdınız bildiniz. Peki, sen orada öyle niye durup bakarsın a edepsiz adam!
- ADAM** : Siz Bilge Yusuf musunuz?
- 3. ESNAF** : Sus saygısız! Soracağına diz çöksene önümde.
- ADAM** : Diz çökmek mi?
- 3. ESNAF** : Yazık yazık! Bir bilgenin nasıl selamlanacağını dahi bilmeyen câhil birisin demek.
Ama şükürler olsun ki bu pazar yerinde benim kıymetimi bilen değerli esnaflar da var.
Ey yüce esnaflar. Pazar ola hayrola!

- ADAM** : Senin bize ilk sözün bu mu olacaktı? Oysa düşümde ne güzel kutlu sözler söylemiştin.
- 3. ESNAF** : Suuus ey gâfil. Meğer ben ne yanlış bir insanın düşüne girmişim. Sizin aranızda at koşumları satan değerli bir esnaf olduğunu duymuştum, yok mudur kendileri?
- ADAM** : Onu ne sorarsın o hokkabazın teki.
- 3. ESNAF** : Sus bre gâfil! Sen bu pazarın esnafını tanıyamamışsın.
- KADIN** : Yok yok, şimdi tanıyacak.
(3. Esnaf'ın üzerindeki bezi çeker.)
Utanın, utanın be. Koca adamla eğlenir durursunuz.
(Esnaf lar kahkahalarla yerlere yıkılırlar.)
- ADAM** : Bu ne maskaralık böyle?
- 3. ESNAF** : (Kahkaha atarken...)
Bağışla beni. Bunlar beni tuzağa çekti.
- ADAM** : Bilgeden fırçayı yiyince nasıl da mosmor oldu?
- 2. ESNAF** : Sabah uykumuzun içine edenlere bu yaptığımız az bile.
- ADAM** : Yapın edin bakalım. Bilge Yusuf gelince esas rezil olan siz olacaksınız.
(Davul sesleri duyulur. Uzaktan münâdilerin sesleri gelmektedir.)

- MÜNÂDÎ** : Duyduk duymadık demeyin!
(*Davul sesleri gittikçe yakınlaşır.*)
Bugün kutlu günümüz. Han'ımızın bir evladı dünyaya geldi. Herkes hazırlık yapsın. Dört bir yanda şenlikler yapılacak. Duyduk duymadık demeyin!
- ADAM** : Af buyurun size bir şey soracaktım
- MÜNÂDÎ** : Sor bakalım.
- ADAM** : Bu civarda bir Bilge Yusuf var. Dolanırken ona rast geldiniz mi?
- MÜNÂDÎ** : Balasagunlu Yusuf mu? Sen ne yapacaksın onu? Sen bir garip pazarcısın, bir bilge ile ne işin olabilir ki?
- ADAM** : Ben dün gece düşümde o bilgeyi gördüm. Bana pazar yerine geleceğini söyledi.
- MÜNÂDÎ** : Bırak bu saçmalıkları... Çekil ayağımın altından! Koca bilgenin işi gücü kalmamış da gelip pazar yerlerinde mi dolanıp duracak? Hem gelse buraya, burada konuşsa, onun kelâmından ne anlayacaksın ey yumurtacı!
- ADAM** : Bu pazar esnafını öyle hafif görmeyin. Biz câhil görünürüz, ama her birimizde gizli bir hüner var.
- MÜNÂDÎ** : İyi o zaman şenlikler başlıyor. Gösterin hünerinizi. Yaptığınız hüner dişe değer bir şey ise Han sizi bir kese altınla ödüllendirir.
- 1. SINIF** : Bir kese altın mı?



- MÜNÂDÎ** : Tabii ya. Sen ne sandın.
- 1. ESNAF** : Hemen kolları sıvamalı. Heeey esnaf milleti duymadınız galiba? Şenlikler olacak. Üstün hüner gösterene bir kese altın. (3. Esnaf'a...)
Ey baba esnaf! Bir kese altın dediler. Duymadın mı yoksa?
- 3. ESNAF** : Duydum duydum. Ben kafamda hemen bir numara çeviriyorum. Siz de hazırlıklı olun. Heeey yumurtacı! Bırak orada bilge beklemeyi. Haydi toparlanın millet. Ablam sen de gel...
- MÜNÂDÎ** : Duyduk duymadık demeyin! Eeey bu yurdun insanları... Gözünüz gönlünüz şen ola... Şenlikler başlıyooor... (Davul çalarak uzaklaşır.)
- 3. ESNAF** : Şimdiii... Öyle bir hüner ortaya koyacağız ki Han şaşırıp kalacak. Çıkaracak altın kesesini atacak önümüze. Altınlar altınlar... Çil çil altınlar. (Hepsi coşarlar "Altınlar..." diyerek hoplayıp zıplarlar.)
- ADAM** : (Uzaktan.) Heeey pazar esnafı! (Duraklarlar.) Bir kesede kaç altın var? Siz bu altınları nasıl pay edeceksiniz aranızda? (Herkesin bir anda neşesi kaçar.)

- ADAM** : Bir kere ben yapacağımız hüneri düşünüp taşınıp ayarlayacağım.
O yüzden aslan payı benim olmalı.
- 1. ESNAF** : Bir dur hele. Aslan payı niye senin oluyormuş?
- 3. ESNAF** : Ben olmazsam siz bu hüneri ortaya koyamazsınız. Bir kese altını da alamazsınız?
- KADIN** : Hiçbir şey yapamazsın. Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- 3. ESNAF** : Durun canım. Hemen düşmeyelim birbirimize. Bakın ben diyorum ki.
- 1. ESNAF** : Senin dediğin boş laf!
- 3. ESNAF** : Sen bana öyle konuşamazsın!
- KADIN** : Sen hemen kendi tarafına yontma!
- 3. ESNAF** : Biz kül yutmayız.
(Giderek aralarında sesler yükselir. İtiş kakış olur.)
(Müzik girer.)
(Dansçılar dans ederek ve zıplayarak pazar yerine girerler.)
- 1. DANSÇI** : Oh be! Burada bakın ne çok yer var. Gelin burada çalışalım.
- 2. DANSÇI** : Sokakların arasında olmuyor. Her yerden kovalıyorlar bizi.
- 1. DANSÇI** : Şimdi dansa şöyle başlıyoruz. Ben buradayım
- 3. DANSÇI** : Ben de burada.

- 1. DANSÇI** : Önce ben başlıyorum.
(*Dans eder.*)
Şimdi sıra sende.
(*İkili dans ederler.*)
Şimdi hep beraber!
(*Hep birlikte dans ederler.*)
(Esnaflar tartışırken birden dansçıları fark edip onları izlemeye koyulurlar.)
- 1. ESNAF** : Bir dakika bir dakika... Burada ne yapıyorsunuz siz?
- 1. DANSÇI** : Oynuyoruz, dans ediyoruz. Dans ediyoruz dans!
Haydi dansa devam.
- 1. ESNAF** : Ne dansı? Burası pazar yeri. Burada biz mal alıp satacağız. Şamata yapılmasını istemeyiz.
- 1. DANSÇI** : Bizim sizinle işimiz yok. Biz şurada kendi başımıza çalışacağız.
(*2. Esnaf, 1. Esnafı kenara çekerek.*)
- 2. ESNAF** : Bana bak, bunlar burada güzel bir hüner ortaya koyarlarsa altını kaparlar.
Biz de havamızı alınız
- 1. ESNAF** : İyi söyledin. Bunları defedelim gitsinler buradan.
- ADAM** : Siz ne fesat çeviriyorsunuz burada yine?
- 1. ESNAF** : Bunlar gelmişler burada bir hüner hazırlayıp altınları kapacaklar elimizden. Yedirmeyiz altınları!
Bu pazar yeri kimin?



- ADAM** : Kimin olacak esnafın, müşterinin. Yani alışverişe gelen herkesin.
- 1. ESNAF** : Yok öyle yağma! Burası bizden, esnaftan sorulur. Buranın raconunu biz koyarız. Heeeyt. Anamı kesen ben! Babamı doğrayan ben! Yedi kardeşimi kıştır kıştır şişleyen gene ben! Düşmanımın ciğerini kuşbaşı doğrayıp yiyen yine ben! Havada uçan karada kaçan, var mı bana yan bakan!
- ADAM** : Saçmalama ne yapıyorsun sen? Kabadayılığı bırak!
- 1. ESNAF** : Basın geri deşerim hepinizi!
- 2. ESNAF** : Eyvah bu delirdi.
- 1. ESNAF** : Hayır aklım başımda. Altınları biz alacağız. Siz de buradan defolup gideceksiniz.
- 1. DANSÇI** : Burası pazar yeri, senin babanın yeri değil.
- 1. ESNAF** : Siz laf dinlemezseniz buranın kimin yeri olduğunu birazdan göreceksiniz. Heeeyt! Var mı bana yan bakan!
- Y. HAS HÂCİB** : Ben varım! Çık bakalım ortaya.
- KALABALIK** : Haydaaa...
- Y. HAS HÂCİB** : Gel bakalım! Ne yapacaksın bana?
- 1. ESNAF** : Sen karışma babalık. Benim seninle bir alıp veremediğim yok.
- Y. HAS HÂCİB** : Sen değil miydin, "Var mı bana yan bakan!" diye çağırın? Ben de şurada geçiyordum, duydum sözlerini çıktım ortaya. Var sana yan bakan.



1. ESNAF : Kolla kendini o zaman babalık!
(1. *Esnaf, Yusuf Has Hâcib'e bir hamle yapar. Yusuf Has Hâcib hamleleri büyük bir ustalıkla savuşturur. Bir hamlede 1. Esnaf'ın elindeki bıçağı kapar.*)
Vurma aşam. Kulun köpeğın olayım. Çoluğum çocuğum var.

Y. HAS HÂCİB : Ne oldu babayığıt. Senin babayığıtlığın bu bıçak kadar mıydı?"

1. ESNAF : Yapma aşam. Bir hatadır ettik.

Y. HAS HÂCİB : Ey ahâli! Gördünüz mü bu insanın hâlini? İnsan bu bıçağı yapmış, hayatını rahat eylesin diye. İmdi bu âdem ne eyler. O aleti alır ve onunla zorbalık eder. Fenalık câhillikten doğar, hastalıklar kötülükler hep aynı noksanlıktan ileri gelir. Fakat tedavi ile hastalara şifa verilebilir, terbiye ile kötüler iyi edilebilir. Okumak yoluyla da bilgisizlere bilgi verilmiş olur.

ADAM : Bunlar ne güzel sözler. Biz burada bir güzel düzen kurmak isteriz. Uğraşır dururuz, ama bir yerlere varamayız. Bütün umudum bugün buralara gelecek bir bilgede.

Y. HAS HÂCİB : Kimdir o bilge? Nereden bilirsın buraya geleceğini?

1. DANSÇI : Burası pazar yeri, senin babanın yeri değil.

ADAM : Düşümde gördüm. Balasagunlu Yusuf diye bir bilgeymiş.

- 2. ESNAF** : Ama ne bilge... Adam bir düş görmüş sabah beri ortalığı birbirine kattı.
- 3. ESNAF** : Kimse o bilge çıksa gelse de biz de kurtulsak.
- Y. HAS HÂCİB** : Şanslı adamsın. Düşün belki de gerçek olacak.
- ADAM** : Ah nerede be Bey'im. Sabah beri beklerim. Ne geldiği var ne de gittiği... Ah bir gelse...
- Y.HAS HÂCİB** : Neyse. Sen bu çocuklardan ne istersin? Niye onlara zulmedip durursun?
- 1. ESNAF** : Ah Bey'im! Han'ımızın bir evladı dünyaya gelmiş. Bir-iki gün içinde şenlikler başlayacakmış. Han, bu şenliklerde hünerini güzel bulduğu kişilere birer kese altın verecekmiş. Biz tam hazırlıklar yapardık. Bu uğursuzlar geldi. Başladılar oynamaya...
- Y. HAS HÂCİB** : Ne güzel işte çalsınlar, oynasınlar.
- 1. ESNAF** : İyi ama Han onları beğenir, bir kese altını onlara verirse? Yedirtmem lan size! Heeyt! Anamı kesen...
- Y. HAS HÂCİB** : *(Keserek.)*
Dur... Dur hele! Yine celâllenme öyle. Çalın, oynayın, söyleyin hele bir yol da biz görelim hünerinizi.
(Müzik ile birlikte dansçılar dans etmeye başlar.)
- 1. DANSÇI** : Bize çal desen çalarız. Oyna desen oynarız. Haydi dansçılar, atalım bir hüner orta yere...
(Dansçılar heyecanla dans etmeye koyulurlar.)
(1. Esnaf ve 2. Esnaf dansçıların yaptıkları figürleri bozucu hareketler yaparlar. Dansçılar onlara aldırılmadan gösterilerini sürdürür.)

Y. HAS HÂCİB : Çok güzel. Çok beğendim hünerinizi. Dilerim Han'ımız da beğenir sizi ve mükâfatlandırır.
(*Esnafa dönerek.*)
Peki, sizler ne hünerler göstereceksiniz.

1. ESNAF : Aman efendim, bu yapılanlara hüner demek mümkün değil.

2. ESNAF : Bunların yaptıklarını Han görürse değil altın vermek, bunları kırbaçlatır alimallah.

Y. HAS HÂCİB : Peki, siz neler yapacaksınız?

1. ESNAF : Biz şey yapacağız? Şeyi şey yapacağız.

Y. HAS HÂCİB : Anlamadım?

2. ESNAF : Yani biz şey olarak, çok şey bir şey yapacağız. Yahu birader, iki kelam da sen etsene! İş altından pay almaya gelince car car ötmeyi bilirsin.

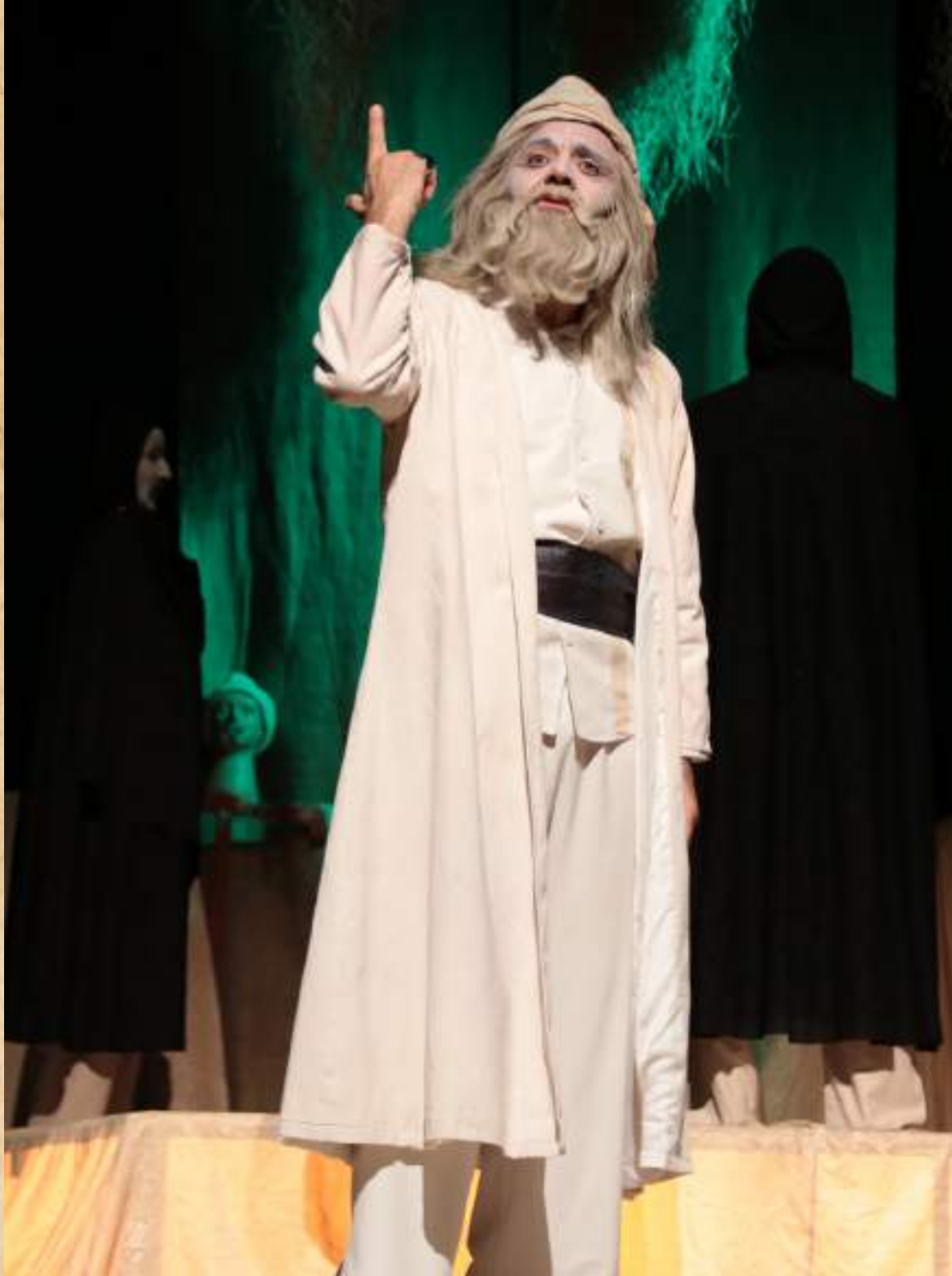
3. ESNAF : Biz... Yani şey.

Y. HAS HÂCİB : Siz neden bu kadar altına düşkünsünüz? Şöyle bir söz vardır. Kara toprak altındaki altın, taştan farksızdır. Oradan çıkınca, beylerin başında tuğ tokası olur.

ADAM : Sizce altın bu mudur?

Y. HAS HÂCİB : Evet budur! Bir insan bütün dünyaya tamamen sahip olsa bile, sonunda dünya kalır; onun kısmetine ancak iki top bez düşer.

ADAM : Bunlar ne güzel sözler. Siz bunları öylesine rastgele mi söylüyorsunuz? Yani içinizden mi geliyor böyle konuşmak?



Y. HAS HÂCİB : Bunlar bir hayat felsefesidir.
(*Boynuna asılı bez torbaya elini sokar. Bir kitap çıkarır.*)
Ben bu düşünceleri bulmak için bir ömür harcadım. Tâ Yunan'da Platon'dan; Çin'deki, Hint'teki, Arap ellerindeki âlimlere dek hepsini hatmettim. Kur'ân-ı Kerim'i okudum. Bütün bunlardan bir eser yazdım. İşte Kutadgu Bilig!
(*Müzik girer. Dansçılar hareketlenir Kutadgu Bilig'i ellerine alarak heyecanla bakarlar. Esnaf Kutadgu Bilig'i alır bakmaya çalışır. Ortalık bir anda kaşır.*)

ADAM : Allah'ım! Sana şükürler olsun. Gördüğüm düş boşuna değilmiş. İşte Balasagunlu Bilge Yusuf. İşte onun büyük mucizesi Kutadgu Bilig! Verin şu mübarek elinizi bir öpeyim.

Y. HAS HÂCİB : El öpenlerin çok olsun, ama benim asıl sizlerden dileğim, buradaki sözleri anlamanız. Buradan kendinize yeni bir hayat kurmanızdır.
(*İki muhafız girer.*)

1. MUHAFİZ : Çekilin! Tabgaç Buğra Han geliyor

2. MUHAFİZ : Geri durun! Geri çıkın!
(*Herkes şaşkın sağa-sola dağılır.*)

T.BUĞRA HAN : Dur muhafız! Rahatını bozma insanların.
(*Müzik girer.*)
(*Herkes şaşkın.*)

1. ESNAF : Han'ım hoş geldiniz pazar yerimize...

2. ESNAF : Tabgaç Buğra Han'a canımız feda!



KORO : Han'ımıza can feda, kan feda. Hoş geldin Han'ım. Sefa geldin. Hoş geldin!

TABGAÇ : Durun sakin olun! Ben buraya bir Han olarak değil, bu toprakların bir çocuğu olarak geldim. Kusura bakmayın biraz şaşkınlım. Bu sabah Yüce Rabbim bana bir evlat verdi. Eğildim yüzüne baktım. Göz göze geldik. Bana yumuşacık gülümsedi evladım ya da bana öyle geldi. Dünyaya gelen evladım için insanların yüzünü güldüren bir iş yapayım, dedim kendi kendime. Alelacele düştüm sokaklara... Ooo Balasagunlu Yusuf sen de burada mısın?

Y.HAS HÂCİB : Han'ım selam sana!

TABGAÇ BUĞRA: Nedir bu sabah vakti, toplanmışsınız bu pazar yerinde? Ne alan var ortada ne satan? Ne olur? Neler olur buralarda?

1. ESNAF : Han'ım bu adam bir düş görmüş dün gece...

Y.HAS HÂCİB : Ne güzel! Düş görmek iyidir derler. Ben de dokuz aydır düşümde bir evlat yüzü görür idim. Bu sabah gözümü bir açtım ki yeri göğü bir oğul sesi kaplamış. Bizim hatun kişi bütün gece sancıya durmuş. Ben devlet işlerinden öyle yorgun düşmüşüm ki beni uyandırmaya kıyamamışlar. Ama bizim oğul gözünü açar açmaz basmış feryadı. Evlat, Han yorgunmuş, uykusuzmuş dinlememiş. Ben de o güzel evlat sesiyle açtım gözümü... Senin düşün nasıl oldu?

ADAM : Han'ım benim düşüme bir bilge geldi. Öyle ak sakallı, ak saçlı biri de değil. Buradaki insanlar gibi biri. Adım Yusuf'tur dedi. Tuttu beni elimden dört kişinin yanına götürdü. Beni onlarla tanış etti.

T.BUĞRA HAN : Kimmiş bu tanış ettikleri?

ADAM : Bunlardan biri Hükümdar Kün-Toğdı idi, "kanun ve adaleti" temsil ediyordu. Vezir Ay-Toldı "saadeti", vezirin oğlu Ögdilmiş "aklı", vezirin kardeşi Odgurmış ise "akıbeti ve hayatın sonunu." (Tabgaç Buğra Han ayağa fırlar.)

T.BUĞRA HAN : Sen düşünde Kutadgu Bilig'i görmüşsün. Bilge Yusuf'a rast gelmişsin. Ne mutlu sana. Bilge Yusuf benim düşüme değil, ama mekânıma geldi. Koltuğunun altında bir büyük kitap ile... Kitabının adı Kutadgu Bilig! Bana bir ömrü verdiği eserini okudu. Eser benim aklıma girdi. Ruhuma girdi. Beni binbir düşünce içinde gezdirdi durdu. O eseri okuduktan sonra hayatım değişti. Demek imdi de vakit geldi. Bu eseri önce buranın insanı ile sonra da bütün cihanın insanı ile buluşturma vakti geldi.

(PERDE)

